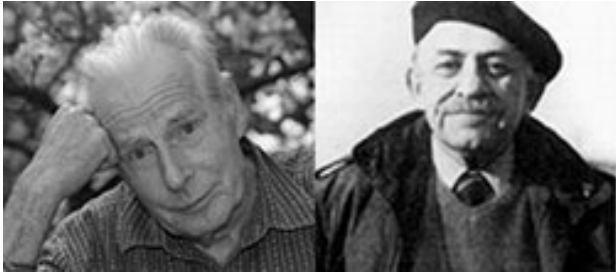

Ο ARNE NAESS, Ο MURRAY BOOKCHIN ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, Η ΟΠΟΙΑ ΣΤΗΝ ΟΥΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΗΘΙΚΗ

Η προϊούσα περιβαλλοντική καταστροφή, για την οποία το είδος μας είναι αποκλειστικά υπεύθυνο, πέραν των κινδύνων που ενέχει για τον πλανήτη, καταδεικνύει και ένα αναντίρρητο

γεγονός: εμείς οι άνθρωποι κάτι δεν κάνουμε όπως πρέπει. Δύο σύγχρονοι φιλόσοφοι, ο Arne Naess και ο Murray Bookchin, εκπροσωπώντας σημαντικά ρεύματα της Περιβαλλοντικής Φιλοσοφίας, την Βαθιά Οικολογία και την Κοινωνική Οικολογία αντίστοιχα, εντοπίζουν τις ρίζες της επιβλαβούς για το περιβάλλον ανθρώπινης επενέργειας στην κρατούσα ηθική και στις αξίες που οι ανθρώπινες κοινωνίες έχουν υιοθετήσει.

Στο ανά χείρας δοκίμιο θα επιχειρήσω να παρουσιάσω και να κρίνω τις σχετικές θέσεις αμφοτέρων. Θα υποστηρίξω πως τόσο η απόπειρα του Naess να επανακαθορίσει την ηθική μας απέναντι στον περιβάλλοντα κόσμο επί τη βάσει μιας ιδιότυπης οντολογικής προσέγγισης, όσο και η αντίστοιχη του Bookchin να εντοπίσει τα γενεσιουργά αίτια της περιβαλλοντικής κρίσης στην κατίσχυση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, αδυνατούν να ερμηνεύσουν ικανοποιητικά την κατάσταση και, ως εκ τούτου, δεν προσιωνίζονται αποτελεσματικές λύσεις. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν μειώνει την χρησιμότητά τους, η οποία έγκειται στο γεγονός πως μπορούν να αποτελέσουν το εφαλτήριο για μια νέα ηθική.

Εισαγωγή

Μόλις εκατό χρόνια πριν, ο περιβάλλον κόσμος αποτελούσε

ενασχόληση των ολίγων: των περιηγητών, ορισμένων φιλοσόφων, κάποιων κουρασμένων από την κοινωνία αναχωρητών, των αποκρυφιστών και των ποιητών. Για τον καθημερινό άνθρωπο, ωστόσο, το περιβάλλον ήταν τόσο δεδομένο, όσο και η εμφάνιση του ήλιου κάθε πρωί από την ανατολή. Ο φυσικός κόσμος ήταν εκεί, ήταν όπως ήταν (Καστοριάδης, 1992), υφίστατο χάριν του είδους μας, ανοικτός στον ανθρώπινο λόγο, απομαγευμένος (Weber, 1946). Δεν υπήρχε η παραμικρή υποψία πως η κατάσταση αυτή επρόκειτο να μεταβληθεί. Παρότι παγιωμένη και αδιαμφισβήτητη, η πεποίθηση αυτή του μέσου ανθρώπου, βεβαίως, είχε πάψει να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ήδη από την στιγμή που ο Watt έθεσε σε λειτουργία την πρώτη κατάλληλη για βιομηχανική χρήση ατμομηχανή του. Αυτό, ωστόσο, έμελλε να αποδειχθεί πολύ αργότερα.

Στις μέρες μας η κατάσταση έχει αλλάξει πλήρως. Οι περιηγητές τείνουν να εξαφανισθούν, οι ποιητές δείχνουν να έλκονται πλέον από άλλα μοτίβα, και το περιβάλλον, από δεδομένη παράμετρος της ζωής, έχει καταστεί διακύβευμα. Η μακαριότητα του μέσου ανθρώπου σε ό,τι αφορά σε αυτό έχει αντικατασταθεί από την αγωνία για την διατήρησή του. Η φιλοσοφία, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες των καιρών – όπως οφείλει, άλλωστε, να πράττει –, εγκύπτει πλέον στο φλέγον ζήτημα των σχέσεων του ανθρώπου με το περιβάλλον του, εστιάζοντας ιδιαίτερα στις ηθικές πτυχές των σχέσεων αυτών. Ορισμένοι εκ των συγχρόνων φιλοσόφων, μάλιστα, θεωρούν πως, δεδομένης της προϊούσας περιβαλλοντικής καταστροφής, πρωτίστως και κυρίως η ηθική οφείλει να απασχοληθεί με το πλέγμα των ηθικών σχέσεων του ανθρώπου με τον φυσικό κόσμο, εντός του οποίου αυτός ζει. Μεταξύ των πλέον σημαντικών εκ των φιλοσόφων αυτών είναι ο αμερικανός Murray Bookchin, εισηγητής της Κοινωνικής Οικολογίας (Bookchin, 1971) και υπέρμαχος του διαλεκτικού νατουραλισμού (Bookchin, 2000), καθώς και ο νορβηγός Arne Naess, δημιουργός του κινήματος της Βαθιάς Οικολογίας και εισηγητής της Οικοσοφίας T (Πρωτοπαπαδάκης, 2006).

Το πρόβλημα είναι πρωτίστως ηθικό

Εάν εγκύψουμε στον προϊόντα εκφυλισμό του περιβάλλοντός μας, στην υπερεκμετάλλευση των πηγών του πλανήτη μας, στην μείωση της βιοποικιλότητας, στην μόλυνση και, γενικώς, σε ό,τι συνηθίζουμε να αποκαλούμε περιβαλλοντικό πρόβλημα, δύσκολα θα διακρίνουμε κάποια συστημική αβελτηρία ως γενεσιουργό αιτία. Τα συστήματα που έχουμε επιλέξει ώστε να υποστηρίζουν την ευρυθμία και την λειτουργικότητα των κοινωνιών μας αποδίδουν μια χαρά. Η δημοκρατία αντιμετωπίζει, βέβαια, ορισμένα προβλήματα προσαρμογής στις νέες συνθήκες που οριοθετεί η ηλεκτρονική επανάσταση, ωστόσο σε γενικές γραμμές θάλλει. Το κεφαλαιοκρατικό σύστημα δείχνει ικανό να αποσβέσει κάθε είδους κραδασμό, διαψεύδοντας τις δυσοίωνες προβλέψεις και έχοντας βγει αλώβητο από δοκιμασίες πολύ πιο επώδυνες από αυτές που ο Μαρξ είχε προβλέψει (Bookchin, 2003).

Το προσδόκιμο επιβίωσης έχει αυξηθεί δραματικά τα τελευταία πενήντα χρόνια, ενώ και ως προς το βιοτικό επίπεδο η συνολική τάση είναι ανοδική: όλο και περισσότεροι άνθρωποι διαθέτουν πρόσβαση στα αγαθά του πολιτισμού, τουλάχιστον σε κάποια από αυτά. Ωστόσο, η ποιότητα ζωής που οι περισσότεροι άνθρωποι απολαμβάνουν δεν βελτιώνεται, αλλά υποβαθμίζεται διαρκώς, κάτι που πλήττει, περιέργως, κυρίως τις ανεπτυγμένες κοινωνίες. Η ίδια η δυνατότητα διατήρησης της ζωής επί του πλανήτη πλέον διακυβεύεται: η τήξη των πάγων απειλεί να εξαφανίσει ολόκληρες εκτάσεις κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, η ερημοποίηση τείνει να καταστήσει εχθρικές προς την (ανθρώπινη, τουλάχιστον) ζωή όλο και μεγαλύτερες περιοχές του πλανήτη, ενώ το φαινόμενο του θερμοκηπίου υποβάλλει σε δυνητικά μοιραίους κλυδωνισμούς το μικρό κοινό μας σκάφος, τον πλανήτη μας. Και όλα αυτά δεν οφείλονται σε τίποτα άλλο, παρά στην δράση του είδους μας και μόνον. Δεν αποτελούν συμβάντα ή γεγονότα, αλλά αποκλειστικά αποτελέσματα ανθρώπινης επενέργειας. Είναι προφανές πως κάτι δεν πηγαίνει καθόλου καλά, σε πείσμα της εύρυθμης λειτουργίας των συστημάτων. Τι είναι άραγε αυτό;

Διαβάστε όλο το δοκίμιο του κ. Ευάγγελου Πρωτοπαπαδάκη, με

θέμα " Ο ARNE NAESS, Ο MURRAY BOOKCHIN ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, Η ΟΠΟΙΑ ΣΤΗΝ ΟΥΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΗΘΙΚΗ "

Ευάγγελος Δ. Πρωτοπαπαδάκης,
Λέκτωρ Εφαρμοσμένης Ηθικής, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής,
Ψυχολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
e-mail: eprotora@ppp.uoa.gr

Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος του Τίτλου: "Θέματα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων" / Πολιτικές Προστασίας του Περιβάλλοντος, 3ος τόμος.

Επιμέλεια: Στυλιανός Α. Ταμπάκης & Ευάγγελος Ι. Μανωλάς

Πηγή: protopapadakis.gr

Φωτό αριστερά: Arne Naess

Φωτό δεξιά: Murray Bookchin

Το Παρόν αναρτήθηκε στις 8/11/2012